

CRIME INVESTIGATION METHODOLOGY OF MONEY LAUNDERING OFFENCES

Constantin NEDELCU*

Abstract

As a result of the non-adoption of certain new laws specific to market economy such as: the bankruptcy law, the law of incriminating tax avoidance, the law on foreign currency transfer etc., as well as the desincrimination of offences concerning the public wealth, the crime phenomenon is increasing. To this end, the enforcement of the provisions related to offences concerning public wealth, due to the reduced amount of punishments, does not perform anymore the general necessary prevention, these being even encouraging in certain cases. Not accidentally, decision makers in the economy sector were corrupted or let themselves bribed, participating directly in the commission of certain economic offences having substantial repercussions over the state wealth, over the equity of state-owned companies in favor of private agents.

Keywords : *The Romanian criminal law, object of evidence, investigation of money laundering offence*

Introduction

The ascending evolution of crime in Romania is the consequence both of the impact of serious economic and social problems specific to the period of transition towards market economy, and of the wrong understanding of freedoms by many persons interested in gaining proceeds through evasion to which there is added also the tendency of offenders to create offending relationships in other countries, especially in the environment of persons belonging to immigrant groups and even within certain structures of “organized crime”.

The provisional situation present in all sectors of social, political and economic life, including in relation to public order observance, led to the increase of crime phenomenon, especially in the field of violent offences and of offences against public and private wealth, the non-settlement in an adequate way of all strained situations and social conflicts created precedents leading to the escalation of protest demonstrations and of personal or collective justice.

The complexity and amplitude of this phenomenon, of money laundering, can discourage any attempt of state control and create conditions for concealing the money derived from illicit operations. Contrary to a general impression, it is not true that most of these amounts of money result from criminal operations. We mention that “dirty” money and “hot” money does not mean the same thing. “Dirty” money represents only a small part of the “hot” money, and as far as concerns the first category, there is a clear distinction between the money which is dirty as they derive from criminal transactions and the money which, even though it has been gained legally, becomes dirty as its holders choose other practices, such as tax avoidance and illegal capital export.

Money circulates all over the world through the same geographical and institutional channels open to organized crime and used by it. For being transferred from one place to another, this money uses the same technology and tends to gather in the same places or at the same banks.

* University Lecturer Ph.D, Faculty of Law, “Nicolae Titulescu” University, Bucharest (e-mail: constantin.nedelcu@univnt.ro).

In these conditions the examination of the investigation methodology of offences leading to money laundering seems to be extremely important.

I. Money laundering, issues to be clarified, object of evidence

The applicable law sets forth several methods of investigating economic offences, among which there is also the money laundering:

- putting under supervision the bank accounts of investigated persons and of their assimilated accounts;
- putting under supervision or listening to the telephone *lines*;
- access to computer systems;
- requesting the communication of original documents or by private signature, of banking, financial or accounting documents.¹

A. Putting under supervision the bank accounts and their assimilated accounts

This probation institution is decided for the purpose of verifying the amounts of money to be transacted by the persons charged with having committed money laundering offences or for deciding illegal financial and banking operations.

In order to decide to put under supervision the bank accounts and their assimilated accounts, the following conditions have to be met:

a) There should be solid evidence that a commission of money laundering offence is going to take place or that such an offence has been committed.

b) The solid evidence should concern the commission or the preparation of a money laundering offence granted by law under the competence of the National Anticorruption Directorate.

c) The person preparing the commission of one money laundering offence set forth by law or has committed such an offence should have bank accounts or their assimilated accounts and use them financial and banking operations.

d) The putting of the bank accounts and of their assimilated accounts under supervision should be useful in order to find out the truth.²

In connection with the information obtained by taking this action, art. 21 of the Government Emergency Ordinance no. 43/2002 sets forth expressly the obligation of the persons carrying on the criminal prosecution activity, the obligation of specialists, as well as of the specialty ancillary staff to observe the professional secrecy.

B. Putting under supervision or listening to the telephone lines

The putting under supervision or listening to the telephone lines is carried out when there is solid evidence concerning the commission of a money laundering offence, and is decided for the purpose of gathering evidence or of identifying the offender.

The measure may be decided by the prosecutors of the National Anticorruption Directorate for a period of maximum 30 days, according to art. 16 paragraph 1 of the Government Emergency Ordinance no. 43/2002. For solid evidence, the measure may be extended by the prosecutor by motivated ordinance, and each prolongation cannot exceed 30 days. It is worth pointing out that this measure is taken only after commencing the criminal prosecution activity.³

¹ T. Butoi, in C. Aionîtoaie, V. Bercheşan, T. Butoi, I. Marcu, C. Pletea, I.E. Sandu, E. Stancu, *Tratat de tactică criminalistică*, Carpaţi Publishing House, Craiova, 1992, pag. 87.

² V. Bujor, *op. cit.*, pag. 225.

³ L. Cârjan, *Tratat de criminalistică*, PinguinBook Publishing House, Bucharest, 2005, pag. 300.

C. The access to computer systems

In order to authorize the access to computer systems, the following conditions have to be met cumulatively:

- that there should be solid evidence concerning the commission of a money laundering offence;
- that the evidence should concern the preparation of a money laundering offence;
- the person preparing the commission of a money laundering offence should use such computer systems;
- the access to these systems should be useful for gathering evidence or for identifying the offender having committed the money laundering offence.⁴

The measure is taken by the prosecutor of the National Anticorruption Directorate, by an ordinance, for a period of maximum 30 days. For solid reasons, the measure of the access to computer systems may be extended, by a motivated ordinance, by the same prosecutor, and each prolongation cannot exceed 30 days.

The provisions of art. 91¹-91⁵ of the Code of Criminal Procedure., concerning the audio or video records, to which the special normative documents refer, shall be enforced accordingly.⁵

The doctrine appreciates that the access to computer systems may be made also on the occasion of the search. The judicial body, assisted by an IT specialist, will carry out the search with special precautions both when disassembling or assembling the equipment of a computer, as well as for the integrity and accessibility of data contained by it.

D. Audio or video records

The audio or video records were introduced by Law no. 141/1996 for amending and supplementing the Code of Criminal Procedure and they are regulated in art. 91¹-91⁵ of the Code of Criminal Procedure.

The legal doctrine considered that the audio or video records were technical methods of revealing and preserving the evidence, and the result of their usage – magnetic tape, film, photography, video tape belonged to the general category of material means of evidence.

According to art. 91¹ of the Code of Criminal Procedure, the phone conversations may be recorded on magnetic tape if there are data or solid evidence concerning the preparation or the commission of an offence for which the criminal prosecution is carried out ex officio, and the listening is useful. The audio or video records may serve as means of evidence if the contents of recorded conversations reveal facts or circumstances which may contribute to find out the truth⁶.

The prosecutor shall be authorized for the time needed for recording, up to a period of maximum 30 days, except as otherwise set forth by law. The authorization may be extended in the same conditions, for well-grounded reasons, and each prolongation cannot exceed 30 days.

The audio or video records may be made also upon the motivated request of the injured person concerning the communications addressed to him/her, under the authorization of the prosecutor appointed by the general prosecutor.

The criminal prosecution body is obliged, following the recording, to draw up an official report which should include, besides the general data set forth in art.91 paragraph 1 letters a-e of the Code of Criminal Procedure, the following specifications: the authorization granted by the prosecutor, the number or numbers of telephone stations between which the conversations are

⁴ T. Amza, *Criminalitatea informatică*, pag. 97.

⁵ Gr. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2007, p. 119.

⁶ I. Neagu, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2008, pag. 120.

held, the names of the persons holding the conversations, if known, date and time of each conversation, the registration number of the roll or of the tape on which the impression was made.⁷

The records of telephone conversations shall be given in writing and shall be enclosed to the official report after having been certified as true by the criminal prosecution body, reviewed and countersigned by the prosecutor carrying out or supervising the criminal prosecution. The roll tape containing the conversation record, in original, sealed by the criminal prosecution body with its own seal, shall be enclosed to the official report. According to art. 91⁵ of the Code of Criminal Procedure, the audio, video or pictures records may be subject to technical expertise upon the request of the prosecutor, of the parties or ex officio. At the same time, these records may serve as means of evidence if not forbidden by law. The expert's conclusions, even if they are not compulsory for the prosecutor, may serve to clarify the ground and to find out the truth.⁸

II. Elements of criminal proceedings law, incident in the investigation of money laundering offence

In order to settle the criminal causes of action, the judicial bodies need data or information leading to the conclusion of the existence or non-existence of the offence, guilt or non-guilt of the offender.

For the purpose of finding out the truth, the judicial bodies have to know the objective reality of the circumstances of the case, this operation being carried out by producing of evidence, in order to obtain an accurate representation of the events occurred. The process of notifying the judicial body shall be carried out exclusively based upon the sources permitted by law and only in formats provided by legal regulations. Producing of evidence may take place only by avoiding any prejudice which could disregard human dignity and the prestige of justice. According to art. 68 of the Code of Criminal Procedure, it is forbidden to use the means of constraint, of false promises, of challenges or fraud, methods which prejudice the human dignity and even the justice.

Producing of evidence supposes to provide judicial efficiency to concrete aspects contained in evidence, so that it should allow the settlement of the cause of action.

As a procedural activity, producing of evidence is carried out by judicial bodies in cooperation with the parties and consists in the performance of rights and obligations set forth by law in relation to procuring, reviewing and processing, by papers of the file of the cause of action, the evidence in the light of which the facts are to be elucidated and the cause is to be settled.

Object of probation means all the facts and circumstances de facto which have to be proved for the purpose of settling the criminal cause. The object of probation includes only the facts and the circumstances de facto, as well as the existence of legal regulations, circumstantiating that they are known both by the judicial bodies, and by justiciables.

The generic object of the probation shall comprise the facts concerning the incrimination, the circumstances regarding the aggravation or the attenuation of criminal liability, as well as elements related to the consequences of the offence.

The charge of probation means the obligation to produce evidence in the criminal lawsuit.⁹

According to art. 202 of the Code of Criminal Procedure, producing of evidence for the criminal prosecution bodies supposes firstly to gather the necessary evidence for finding out the truth and for settling the cause of action under all its aspects.

⁷ I. Neagu, *Drept procesual penal. Partea generală*, Global Lex Publishing House, Bucharest, 2008, pag. 234.

⁸ I. Neagu, *Tratat de drept procesual penal. Partea generală*, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2008, pag. 221.

⁹ I. Moldovan, *Drept procesual penal*, Editura Didactică și Pedagogică Publishing House, 1999, pag. 159.

The evidence is defined as de facto elements relevant from the information point of view concerning all the aspects of the criminal cause. The evidence cannot be confounded with the mean of evidence, this being a legal way by which the evidence is produced in the criminal lawsuit.

In compliance with art. 64 of the Code of Criminal Procedure the following are deemed to be means of evidence: the statements of the blamed person or of the defendant, the statements of the injured party, of the civil party and of the party liable in civil matters, the witnesses' statements, the documents, the audio or video records, the pictures, the material means of evidence, the technical and scientific findings, the medical and legal findings and the expertises.¹⁰

In the criminal prosecution stage, the investigation of the crime scene is carried out following the commencement of the criminal prosecution, which may be decided immediately or during the criminal inquiry. It is performed regularly in the presence of assisting witnesses, except for the situation in which this is not possible.¹¹

The investigation may be performed in the parties' presence, but failure to appear of the informed parties does not prevent it to be carried out. The blamed person or the defendant retained or arrested may be brought to investigation. If this is not possible, the criminal prosecution body notifies him/her that he/she is entitled to be represented and arranges his/her representation, upon request. According to art. 172 of the Code of Criminal Procedure, amended by Law no. 32/1990, the defense attorney of the blamed person or of the defendant has the right to assist to the performance of any action of criminal prosecution; so, to the investigation of the crime scene, as well.

In the trial stage, according to art. 129 paragraph 4 of the Code of Criminal Procedure, the trial court carries out also the investigation of the crime scene under contradictorality conditions, by summoning the parties and in the prosecutor's presence, when his participation in the trial is compulsory.

The persons present or appearing to the crime scene may be prevented, according to art. 129 final paragraph of the Code of Criminal Procedure, to communicate with one another or with other persons, or to leave before the completion of the investigation.

Procedures of identifying the clients and of processing the information related to money laundering

According to art.3 of Law no. 656/2002, as subsequently amended, the employees of the legal entities or the natural person among those set forth at art.8¹² is obliged to observe the legal

¹⁰ V. Lăpăduși, *Rolul și contribuția probelor criminalistice și medico-legale în stabilirea adevărului*, Luceafărul Publishing House, 2005, pag. 225.

¹¹ V. Stoica, *Cercetarea la fața locului*, in Internal Journal, no.2/1991.

¹² According to art. 8, „the following natural persons or legal entities shall fall under this law: a) the credit institutions and the Romanian branches of foreign credit institutions; b) financial institutions, as well as the Romanian branches of foreign public institutions; c) the private pension fund administrators, on their behalf and for the private pension funds that they manage, the marketing agents authorized/certified in the private pension system; d) the casinos; e) the auditors, the natural persons and legal entities providing tax or accounting consultancy; f) the notaries public, the attorneys-at-law and other persons exercising legal liberal professions, in case they provide assistance in drafting or perfecting operations for their clients concerning the purchase or sale of immovables, shares or registered shares or goodwill elements, the management of financial instruments or of other assets of clients, the provision or management of bank accounts, of savings accounts or of financial instruments, organization of the subscription process of the contributions needed for establishing, operating or managing a company, the establishment, administration or management of companies, of securities collective placement bodies or of other similar organizations or the development, according to law, of other fiduciary activities, as well as in the situation they represent their clients in any financial operation or operation aiming at immovables; g) the services suppliers concerning companies or other entities, others than those set forth at letter e) or f); h) the persons in charge with privatization process; i) the real estate agents; j) the associations and foundations; k) other natural persons or legal

provisions on the prevention and fighting against money laundering. Thus, when they are suspicious that by an operation which is going to take place there is intended to launder money, they are immediately obliged to inform the person or persons appointed by the management of the institutions mentioned at art.8 to examine and process the data and information concerning such cases. In their turn, these persons, based upon certain solid evidence, shall inform the National Office for Prevention and Control of Money Laundering. The first persons referred to are the employees of the entities and institutions set forth in art.8 of the law or even the natural persons or legal entities to which art. 8 refers explicitly, and the following are persons expressly appointed by the management of the entities and institutions set forth at art.8, in charge with the prevention and fight against money laundering.

Following the examination made in relation to the received notification, the Office may decide in a justified manner to suspend the performance of the transaction, and to this end it communicates immediately in writing to the legal entity or natural person to which the performance of the transaction was asked.

Concerning the operations of cash deposit or withdrawal, in RON or in foreign currency, these amounts exceeding the equivalent value in RON of Euro 10,000, the entitled staff within the institutions mentioned at art.8 will report to the Office within maximum 24 hours from the date of operation performance.

In all these situations in which it is informed, the Office proceeds to the examination, processing and supplement of information contained in notifications, and in case there are generated data and solid evidence related to money laundering, it shall communicate the entire informative material to the Prosecutor's Office attached to the High Court of Cassation and Justice. The legal entities mentioned at art.8 are obliged to establish the clients' identity for any transaction whose maximum limit in RON or foreign currency represents the equivalent value of Euro 10,000, no matter if the transaction is performed by a single operation or by several operations connected among them.

At the same time, the legal entities and natural persons set forth at art.8 are obliged to draw up a written report for each transaction which, pursuant to its type or to the unusual character related to the background of usual activities of the client, may be related to money laundering. There is also set forth the obligation of the legal entities or of natural persons for which the provisions of law no.656/2002 are enforced, to keep in a format which can be used as a mean of evidence in the court, the secondary or operative evidence, as well as the records of all the financial transactions representing the subject matter of the law, for a period of 5 years from the performance of each transaction, and subsequently they will be handed over to the Office for recording purposes.

The persons set forth at art. 8 paragraph 1 letter e, do not fall under the Law 656/2002, concerning the information they receive or obtain from one of their clients, when determining his legal status, or when defending or representing him during certain legal proceedings, or in relation to these, including when providing consultancy, concerning the commencement of certain legal proceedings, no matter if this information was received or obtained before, during or following the conclusion of proceedings. The persons mentioned in the above mentioned text are:

- the auditors, the natural persons and legal entities providing tax, financial and banking or accounting consultancy;
- notaries public, the attorneys-at-law and other persons exercising legal liberal professions.

entities selling goods and/or services, only in so far as they are based on operations with cash amounts, in RON or in foreign currency, whose minimum limit represents the equivalent value in RON of Euro 15, 000, no matter if the transaction is executed by a single operation or by several operations which seem to have a connection between them”.

The legal entities set forth at art.8 shall appoint one or several persons in charge with the enforcement of this law. The financial institutions are obliged to appoint a compliance officer at the level of the executive management, which will have the duties set forth in Law 656/2002, in art.14 paragraph 1.

In case of offences set forth at articles 23 and 24, as well as in case of the offence related to financing terrorist actions, the bank secrecy and the professional secrecy are not binding on the criminal prosecution bodies and on the courts. The data and information requested by the prosecutor or by the court shall be communicated by the persons mentioned at art.8 upon the written request of the criminal investigation authorities, by authorizing the prosecutors or the court.

In all situations in which there is solid evidence concerning the commission of the offence of money laundering or of financing terrorism, for the purpose of gathering evidence or of identifying the offender, the prosecutor or the judge may decide the following measures:

- a) putting under supervision the bank accounts and their assimilated accounts;
- b) putting under supervision, listening to or recording the communications;
- c) access to computer systems.

The prosecutor is authorized to decide to be sent the banking documents, deeds, financial or accounting documents, in case there is solid evidence as mentioned before.

In all situations in which there is solid and concrete evidence that there was committed or that the commission of a money laundering or terrorism offence was intended, which could not be discovered or whose offenders could not be identified by other means, undercover investigators may be used for the purpose of gathering data concerning the existence of the offence and the identification of the offenders, under the conditions set forth by the Code of Criminal Procedure.¹³

III. General methodological rules enforced for the investigation of the money laundering offence

The criminal investigation of the scene in case of money laundering offences corresponds to the general requirements concerning the functions, the conditions, the characteristics and the general rules of carrying on and materializing the results of any investigation of the crime scene. We will try to point out certain specific procedural and practical elements, as well as certain special rules in case of criminal investigation of the crime scene of certain economic offences, as they resulted from the criminal prosecution activities.¹⁴

The investigation of the crime scene in case of economic offences may be carried out on the occasion of finding the gross offence, this activity being placed usually, at the beginning of the investigations or at a certain time during the criminal prosecution.

The main activity carried out by the criminal prosecution bodies during such a procedure consists in the investigation of the crime scene. In such a situation, the results of the investigation are materialized in the findings report of the gross offence which, as a written mean of evidence, receives a different probatory value.

The assignments of the investigation of the crime scene derive both from the provisions of art. 129 of the Code of Criminal Procedure, and from the experience gathered in practice and in the specialty literature:

¹³ Gh. Mateuț, *Tratat de procedură penală, Partea generală, vol. I*, C.H. Beck Publishing House, Bucharest, 2007, pag. 92.

¹⁴ V. Bercheșan, *Cercetarea penală. Îndrumar complet de cercetare penală*, Icar Publishing House, Bucharest, 2001, pag. 251.

- investigating the crime scene for establishing its nature and the circumstances in which it was committed;
- discovering, determining, taking of traces and examining them and other means of evidence;
- determining the route crossed by the offender (*iter criminis*);
- establishing the manner in which the offender (offenders) acted;
- specifying the time of commission of the offence;
- identifying the persons related to the investigated cause of action: offenders, witnesses, victims, persons responsible in civil matters;
- working out the first versions for orientation purposes within the subsequent investigations.¹⁵

An important characteristic of money laundering offences consists in their hidden nature, determined by the intention of the offender that the judicial bodies should not take note of his facts.

Due to their own nature, to the manner and circumstances in which they are committed, the economic offences are difficult to be proved as they are committed in secret, without leaving many concrete traces and without drawing up or using documents. To this end, as compared to the limited character of using certain classical means of evidence, such as the witnesses' statements, the documents or concrete means of evidence, the center of gravity of the probation is transferred to the investigation at the crime scene, this being a probation proceeding which uses, by excellence, scientific means and methods, which are mainly criminal, being highly accurate and objective.

Another distinct characteristic of the investigation of the crime scene in such cases, consists in the fact that the main objective is represented by the determination of facts, starting from the concerned persons, who are, in the quasi-totality of the situations, known to the investigation team and not otherwise, as in case of murder offences, for instance, where many times, the purpose consists in the accurate determination of facts in order to identify, in this way, the offence perpetrators.

For the activities which are precursory to the performance of the investigation of a scene of money laundering, tax avoidance, it is necessary to establish the place, the purpose and the opportunity of its performance, as well as if it is included in a group of criminal procedural activities.¹⁶

Depending on the established facts and on the concrete activities which are going to be carried out, the prosecutor shall decide the structure of the investigation team.

Its members are prosecutors, officers of judicial police and specialists in various fields, depending on the characteristics of the crime scene and of the specific character of its commission. Thus, if there are IT systems and equipment at the crime scene, the presence of an IT specialist is absolutely necessary.

An important specification is that the team leader is always the prosecutor, who, under the authority and prerogatives conferred by law, has to assume the responsibility of the entire activity and to coordinate it effectively.

Moreover, the management of the technical team should be unipersonal in all cases, and shall provide the coherence of the decisions, as well as the knowing by the team leader of all data and information related to the development of the investigation of the crime scene.

¹⁵ V. Stoica, *op.cit.*, pag. 112-115.

¹⁶ A. Ciopraga, I. Iacobuță, *Criminalistica*, Chemarea Publishing House, Iași, 1997, pag. 237.

The experience demonstrated that the basic component of the team is the criminal specialist, whose specialized knowledge proved to be effective during the investigations carried out at the scene of certain money laundering offences.

After having setting up the team, the following step shall consist in obtaining as much information as possible concerning the person, the scene and the conditions under which the investigation will be carried out. The data and information existing prior to the investigation may be used in order to establish the investigation methods, the emergency operations, the sequence of activities, the areas and the objectives of interest. The sources of information may consist in databases managed by various public authorities, by those provided by the services and structures specialized in gathering and processing of information or even in precursory studies of the area of the respective crime scene.¹⁷

Taking into account the specialized action methods of criminal groups committing organized money laundering crimes, for the counteractions of their actions it is necessary to carry on the activity of gathering information simultaneously with the performance of the proper investigation, so that, by investigating the crime scene, the data obtained might be verified and made available immediately.

For instance, by listening to the communications in real time and by transmitting the data obtained to the investigation team, the plans were thwarted many times, that, on a plea of solving certain emergency work problems or of buying medicines for a family member, certain investigated persons leave the crime scene for a period, for the purpose of either alerting the other participants in the offence, or for hiding the objects bearing the traces of the offence.

The action of the team of investigating the crime scene has to act quickly and precisely, that is why it is necessary to know exactly the address of the concerned dwelling or institution, of its geographical position, as well as of the access ways and possibilities.

Due to the organized character that the money laundering phenomenon has recently got, the complex actions of the criminal prosecution bodies became more frequent, consisting in the simultaneous and adjoint formulation of criminal summons in several places where such offences have been committed.

These scenes are, sometimes, scattered at long distances, and the simultaneous actions are necessary for avoiding the disappearance of the offences traces, as a result of the communication among the members of the offence group.¹⁸

The criminal prosecution bodies have opposed to this tendency the setting up of certain pluridisciplinary investigation teams, having a fixed structure and, which, due to the common experience gathered, arrive at an homogenous and extremely efficient way of action.

Following the setting up of the investigation team it is necessary to select and make available its necessary material resources, urging on the transportation means, for the efficient travel of the team members, and on the communication means, very important for the coordination of actions in real time.¹⁹ A different practical signification is granted to certain adjacent material means, whose omission may lead to practical difficulties which may be hard to remove. We refer to seals, labels, packages (polyethylene bags and pouches, cartoon boxes, envelopes, PET or glass recipients), as well as to accessories such as cord, wax, plasticine, adhesive substances, which must never lack from the criminal kit.

Concerning the technical insurance of the investigation teams of money laundering investigation, the basic element shall consist, as for other categories of offences, the criminal kit.

¹⁷ Gr. Theodoru, *op. cit.*, pag. 302.

¹⁸ E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2007, pag. 504.

¹⁹ O. Năstase, V. Greblea, *Prelegeri la cursurile de perfectionare a procurorilor criminaliști, din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a României*, Bucharest, 1992.

In the current activities of the police related to money laundering there is used a specialized criminal kit, which contains various tools, divided in general use compartments and specialized compartments.

For providing, in the limited space of the criminal kit, a very large number of criminal means which could be used in the practical activity, the method used consisted in comprising certain elements with multiple usage, as well as in ensuring the compatibility and the interchangeability of its components.

For the determination of the results of the investigation of the crime scene it is necessary to use the photographic audio and video technique. Due to the technical progress, at present, digital cameras are used, and the processing of images is made by the electronic computer. This technology has the advantage of obtaining high quality pictures, which may be processed easily and in very short time.²⁰

Before starting the travel to the scene where the investigation shall be made, it is required to establish exactly the ways of access to the respective place, no matter if it is a dwelling, an institution or a public location. If the immediate access is not possible, it is necessary to ensure and watch the perimeter, including by setting up watching or guard posts or by sealing the precincts. A successful element is represented by the unexpected character of the action, which excludes the possibility that the offenders eliminate the traces of the offence or change the condition and the position of the means of evidence. For obtaining the surprise element adjacent activities may be performed such as: the legendary penetration to the crime scene, blocking of the access ways and occupying the key-positions in the interest area by the team members. In practice, at the time of the access to the crime scene, the duties of the team members are strictly distributed, meaning that some of them go to the proper investigation scene, while others have as objectives to decline the quality and the purpose of the arrival, to identify certain present witnesses or the provision of the perimeter.

After having arrived at the crime scene, the identification and the unequivocal exposure of the quality and of the purpose of the arrival, the first task of the team consists in the identification and supervision of persons representing the subject matter of the investigation activity – the presumed perpetrators of the money laundering offence and their abettors – as well as in the identification and recognition of the possible witnesses present in the area.

In order to observe the procedural requirements it is necessary that all the activities carried out at the crime scene should be carried on in the presence of witnesses.

In the current activity there have been often problems related to the refuse of the requested persons to cooperate in order to assist in their capacity as present witnesses, as well as to the non-cooperating attitude of the fellows of concerned persons or even of the management of the institution where the investigation is carried on.

Such attitudes may be avoided by the objective and impersonal construction of the object of investigation, as well as by the explanation of the status of the present witness so that the requested persons might understand the significance and the importance of the actions to which they will assist, and also the fact that this a type of involvement and civil control of the activities of judicial bodies.

Another difficulty consists in the fact that, in certain situations, the investigation of the crime scene may last for a long time and consists mostly in routine procedures, so that, gradually, the attention and the interest of the present witnesses in the activities which they assist to, decrease. That is why, it is required that the present witnesses are inoculated with the idea that they are granted an official position involving certain responsibilities, that they are obliged to assist

²⁰ C-tin Aioanițoaie ș. a, *op.cit.*, pag. 259.

directly and the right to use, according to law, their initiative, within all the actions taken within the investigation.²¹

We consider the practice of certain criminal investigation bodies to be useless, especially that of the police, to hear, in their capacity as witnesses, the persons having participated in the investigation of the crime scene as present witnesses, in so far as the conclusions of the investigation are determined in an official report being signed inclusively by the present witnesses.

Nevertheless, if there are doubts concerning the accuracy of the data recorded in the official report, we do not exclude the possibility to hear the present witnesses subsequently, concerning the activities which they assisted to, by the criminal prosecution bodies or by the trial court.

For the purpose of guaranteeing the right to defense, even from the beginning of the investigation, especially in case of gross money laundering offences, the prosecutor has to inform the concerned persons about their right to be assisted by the attorney-at-law chosen by themselves and he should offer them the possibility to appeal to his services, by the means of communication or in another way.

Regularly, the proper activities of the investigation of the crime scene are carried on in the presence of the attorney-at-law, but there are also certain measures of emergency nature which may be decided prior to his arrival. For instance, they may consist in the isolation of the crime scene and of its perimeter, in the setting up of the interdiction that certain persons leave the crime scene or communicate among them, in the identification and investigatory stop at the crime scene of the participants in the commission of the offence and of other persons who may provide data related to the commission of the offence, in the protection of objects and the preservation of traces existing at the crime scene.

In all cases, the introduction of the official report of registering the conclusions of the investigation of the crime scene, shall include the mention that the inquired person has been informed about the subject matter of the activity and he/she has been notified about his/her right to be assisted by an attorney-at-law, by specifying the steps undertaken for ensuring his/her presence.

If, due to various grounds, the attorney-at-law appears during the investigation, the time of his appearance, as well as the fact that starting from that moment he shall participate in all actions carried on, will be recorded as such in the contents of the official report. At the same time, the attorney-at-law will be informed verbally and by reading the entire contents of the official report, about the activities carried out and the results obtained prior to his arrival.

When one of the parties does not know the Romanian language it is necessary to use, during the entire investigation process, the services of a sworn translator, and at the end of the process, the drawn up documents shall be read and translated into the respective language. Due to the practical difficulties related to finding a sworn translator and to his travel to the crime scene, it is required either to be appointed by the concerned person, or to decide the measures needed for ensuring his/her presence prior to the commencement of the investigation of the crime scene.

If the performance of the investigation of the crime scene supposes the access to classified information, this circumstance must be taken into consideration both when making up the investigation team and when selecting the present witnesses.²²

The observance of the law framework on classified information, the impossibility to provide immediate protection of the present witnesses, the location of the crime scene in an isolated or difficult to be accessed area represent also circumstances in which, in a justified way and by observing the proportionality, the prosecutor may make the decision to give up finding certain present witnesses or to give up their presence. But this decision must always be mentioned and

²¹ G. Ungureanu, *Criminologie*, Timpolice Publishing House, Bucharest, 2004, pag. 207.

²² V. Bercheșan, *op.cit.*, pag. 275.

well-grounded in the contents of the official report drawn up on the occasion of the investigation of the crime scene.

Often, within the current activity, the investigation of the crime scene involves also the formulation of other criminal summons, such as the corporal or house searches, keeping objects or documents, reconstructions and others, and in this case the tactic and criminal procedural rules specific to them must be observed.

In the situations set forth by law, the permanent presence of the representative of the unit is compulsory at the investigation scene, and at the end of the activity, he/she shall be handed over a counterpart of the official report derived. Often, by his/her authority and knowledge about the crime scene, the representative of the unit provided fundamental data for the effective completion of the actions of investigating the crime scene.²³

The investigation process of the crime scene supposes to make all physical and psychical efforts, being an activity which often requires an intense mental concentration of the persons carrying it out for long periods of time.

On the other hand, if it is carried out in an inadequate way, certain means of evidence may be omitted and the conclusions may be compromised.

That is why, among the members of the investigation team there must be complementarity and an appropriate distribution of the concrete tasks of each of them, being grafted on his/her specialty training.

As demonstrated by experience, the part of the team leader must be limited to the coordination and supervision of the actions, as well as to determining the conclusions of the investigation by involving individually only in the performance of the most important and difficult actions. Consequently, the prosecutor coordinating the investigation of the crime scene is the "clear mind" of the team, the person having an overall vision over the entire action, representing the team in its relationships with third parties and ensuring the communication with them, as well as the coordination with other teams carrying on similar activities in different places.

The achievement of the objectives of an investigation of the crime scene requires the use of the imagination, spontaneity and utilization of the experience gained in this field, and the interpretation of the traces and the gradual development of the versions represent a continuous process improving at the same time with carrying on the investigation properly.

The demarcation of the crime scene is simply conventional, and the scope of the investigations may be extended gradually depending on the results previously obtained. Thus, it is possible that the claiming take place in a certain location, and the receipt of money or of other benefits in other place or that the money be received or even claimed through the agency of one or several agents, abettors to the commission of offences.

For instance, due to the gradual extension of the investigations in the common places of a block of flats, there was found the package of a household appliance previously received by the owner of a flat as bribe. In another situation, in a vehicle occasionally driven by a relative of the offender, there was found an amount of money, as well as documents which helped discover other money laundering offences. The investigation of the crime scene is almost always an unrepeatable action, that is why it has to be carried out very carefully, so that the smallest details being relevant to the cause of action as well, may be emphasized, but also those elements susceptible to be used subsequently in order to decide the truth.

Such elements which were detected during the investigations referred to the elastic banderoles or strips by which the amounts of money were tied up or to the characteristics making possible the identification of the objects – mark, type, model, manufacturing series, color, dimensions, fault, documents of origin and others.

²³ V. Bercheșan, *op. cit.*, pag. 258.

The general issues that have to be cleared up by the investigation of the crime scene are grafted on the constituent elements of money laundering offences, these being as follows:

- The identity, capacity and participation of the persons in the commission of money laundering offences;
- The illicit actions and non-actions of these persons, including those related to the work duties;
- The purpose of the offence-related activity;
- The money or benefits representing the subject matter of the offence related activity.

At the same time, there shall be searched documents, securities and other means of evidence which could lead to attendant elements of the proper facts, but which contribute to the settlement of the criminal cause: the work duties of the offender, his/her relationships with the denouncer, the assets or securities susceptible to be the object of the injunctions for preservation of assets, the amounts of money or other benefits which could derive from the commission of other money laundering offences (assets exceeding the real needs of consumption or of use, the amount of assets of the same kind and having the same characteristics etc.).²⁴

A special category of traces which, within the procedure of finding gross money laundering offences is distinctly relevant, is represented by the traces of fluorescent substances. As a matter of fact, in such situation, the investigation of the crime scene is closely connected to the precursory and simultaneous activities of finding gross offences.

The traces of fluorescent substances shall be highlighted by the ultraviolet lamp and subsequently they will be pictured and filmed by standard of measures and described in relation to their nature, size, value, form and position.

It is also necessary to describe the object bearing them and which may be, eventually, kept for being pictured in laboratory.

In certain situations, such exact remarks had a special impact on the development of the investigation, being corroborated with the other means of evidence. For instance, on the desk (work table) of an official there was highlighted a stratification trace, presenting fluorescence and deriving from the fluorescent substance by which the amount of money received as bribe had been treated previously.

The trace had a prolonged and rectilinear form, and following its measurement, it was proved to have the same length as the notes which had been the object of the bribe and that the respective official had arranged on his/her desk after having received them.

The fluorescence traces and microtraces may provide interesting details, due to their position, both concerning the place where the notes chimically treated were put, and concerning the route crossed or the objects grazed by the persons getting in touch with the amount of money. Another important aspect is that the fluorescent substances used are made up of particles of reduced dimensions and density, so that they have the tendency to accumulate on the edges and in the hollows of the objects and, in certain conditions, they can be carried far away by the air draughts.²⁵

That is why, the discovery of only some particles of fluorescent substance in a certain place, has to be regarded with reservation and only on the aggregate of the elements resulted from the investigation of the crime scene. A typical example for adapting the investigation to the environment conditions consists in the investigation of the objects in a precincts where there is no possibility to create the necessary obscurity conditions artificially, and in this case the

²⁴ V. Lăpăduși, *op. cit.*, pag. 305.

²⁵ Gh. Mocuța, *Metodologia investigării infracțiunilor de spălare a banilor*, Noul Orfeu Publishing House, 2004, pag. 178.

investigation team waited for the evening in order to highlight the fluorescence traces in a timely manner.

During the investigation, also the negative circumstances have to be highlighted and described and which, from the probation point of view, may provide very important elements. We referred also to the absence of traces of fluorescent substance on the palms of the perpetrator of a gross bribe offence, even if the amount of money was found in another place than that where the briber had put it.

The explanation has been found subsequently, meaning that because of the fact it was winter, the perpetrator had some gloves with which he/she took the amount of money and moved it to another place, where it was found by the criminal prosecution bodies.²⁶

The objects and the documents shall be packaged accordingly and afterwards they shall be labelled, sealed and carried in safety conditions for avoiding their destruction, impairment or change of their properties. In practice, keeping and preserving of components of computer systems for investigation purposes have raised problems, as because of their volume and weight, they cannot be always packaged and sealed, and in this situation there has been performed the isolation and sealing of their connection orifices to the power source and to other components of the same type.

As far as concerns the determination of the conclusions of the investigation of the crime scene, the official report must be drawn up immediately after the completion of the proper activity, preferably in the same place. The public places or those having other characteristics which make impossible the immediate drawing up of the official report are excepted (climate or environmental factors).²⁷

In such cases, the document related to the completion of investigation shall be drawn up in another adequate location in the neighbourhood of the crime scene or at the prosecutor's office, based upon the notes taken during the investigation of the crime scene and by meeting all the procedural requirements. When the object of the investigation is represented by large spaces or different places or supposes distinct types of activities, the actions shall be performed by stages and described simultaneously and according to their development.

The official report has to describe chronologically, in an accurate and detailed manner, all the activities and findings carried out in an objective, concise, solemn and accessible way. In order to supplement the information of the crime scene there shall be drawn up, preferably to scale, plans and drawings of the crime scene or of certain objects; the plans shall be signed by all the participating persons and these are mentioned in the official report. At the same time, the contents of the official report have to record the statements of the inquired persons, including those of the denouncer, by insisting on the reportings and explanations which, in the light of the conclusions of the investigation of the crime scene, are directly relevant concerning the constituent elements of money laundering offences.

It is preferable that the entire process of investigation of the crime scene should be filmed by the video camera, as subsequently the record may provide additional probation elements and because it may represent itself a mean of evidence or even a procedural proof, certifying the observance of the criminal proceedings requirements.

Actually, during the performance of the investigation, the objects and traces discovered, as well as the elements found, are described in detail aloud while being filmed, so that the video record might represent an extension and a reproduction of the contents of the official report in images. The elements discovered on the spot shall represent the object of a photographic board

²⁶ Gh. Mocuța, *op. cit.*, pag. 283.

²⁷ I. Mircea, *Criminalistica*, Editura Didactică și Pedagogică, Bucharest, 1998, pag. 237.

which, together with the video tapes or the electronic supports containing images, are enclosed to the official report.²⁸

The participating persons shall be asked if they have objections or remarks related to the performance of the investigation or to those recorded in the official report, and in case of any affirmative situation, these remarks will be mentioned, trying to eliminate or correct the elimination or the correction of the inadequate aspects noticed.

Finally, it is necessary to locate exactly in time both the moment of the beginning and of the completion of the investigation, and of the performance of the main stages of the activities, as well as the specification of the total number of pages of the official report.

²⁸ V. Stoica, *op.cit.*, pag. 302.

References

- Aionițoaie Constantin, Bercheșan vasile, Butoi Tudorel, Emilian Stancu et alii, *Tratat de tactică criminalistică*, Carpați Publishing House, Craiova, 1992
- Amza Tudor, *Criminalitatea informatică*, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2003
- Bercheșan Vasile, *Cercetarea penală. Îndrumar complet de cercetare penală*, Icar Publishing House, Bucharest, 2001
- Cârjan Lazăr, *Tratat de criminalistică*, PinguinBook Publishing House, Bucharest, 2005
- Ciopraga Aurel, Iacobuță Ioan, *Criminalistica*, Chemarea Publishing House, Iași, 1997
- Lăpăduși Vasile, *Rolul și contribuția probelor criminalistice și medico-legale în stabilirea adevărului*, Luceafărul Publishing House, 2005
- Mateuț Gheorghită, *Tratat de procedură penală, Partea generală, vol. I*, C.H. Beck Publishing House, Bucharest, 2007
- Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura Didactică și Pedagogică, Bucharest, 1998
- Mocuța Gheorghe, *Metodologia investigării infracțiunilor de spălare a banilor*, Noul Orfeu Publishing House, 2004
- Neagu Ion, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2008
- Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2007
- Theodoru Grigore, *Tratat de drept procesual penal*, Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2007

METODOLOGIA INVESTIGĂRII CRIMINALISTICE A INFRAȚIUNILOR DE SPĂLARE A BANILOR

Constantin NEDELCU*

Abstract

Urmare a neadoptării unor legi noi specifice economiei de piață cum sunt: legea falimentului, legea de incriminare a evaziunii fiscale, legea privind transferul de valută etc., precum și dezincriminarea infracțiunilor privind avutul public, fenomenul infracțional este în creștere. În acest context, aplicarea prevederilor referitoare la infracțiunile privind avutul public, prin cuantumul redus al pedepselor, nu mai realizează prevenția generală necesară, ele fiind chiar încurajatoare în unele cazuri. Nu întâmplător, factori cu funcții de decizie din economie au fost corupți ori s-au lăsat mituiți, participând direct la comiterea unor infracțiuni economice cu mari repercursiuni asupra avutului statului, a patrimoniului societăților cu capital public în favoarea agenților privați.

Cuvinte cheie : *spălarea banilor, investiigare criminalistică*

Introducere

Evoluția ascendentă a criminalității în România este consecința atât a impactului problemelor economico-sociale grave caracteristice perioadei de tranziție către economia de piață, cât și a înțelegerii greșite a libertăților de către multe persoane interesate în obținerea de profituri prin eludare la care se adaugă și tendința elementelor infractoare de a-și crea legături infracționale în alte țări, îndeosebi în mediul celor aflați în grupurile de imigranți și chiar în unele structuri ale “crimei organizate”.

Starea de provizorat care a existat în toate sectoarele vieții social-politice și economice, inclusiv în domeniul respectării ordinii publice, a facilitat creșterea fenomenului infracțional, îndeosebi pe segmentul infracțiunilor cu violență și a celor contra avutului public și privat, nesoluționarea corespunzătoare a tuturor tensiunilor și conflictelor sociale a creat precedente care au condus la escaladarea manifestărilor revendicative și de justiție personală sau colectivă.

Complexitatea și amploarea acestui fenomen, de spălare a banilor, este de natură să descurajeze orice încercare de control statal și creează condiții de camuflare a banilor proveniți din operațiuni ilicite. Contrar unei impresii generale, nu este adevărat că cea mai mare parte a acestor bani provin din operațiuni criminale. Menționăm că banii “murdari” și banii “fierbinți” nu reprezintă unul și același lucru. Banii “murdari” reprezintă doar o mică parte din banii “fierbinți”, iar în ceea ce privește prima categorie există o distincție clară între banii care sunt murdari pentru că provin din tranzacții criminale și cei care, deși câștigați legal, devin murdari deoarece deținătorii lor optează pentru alte practici, precum evaziunea fiscală și exportul ilegal de capital.

Banii circulă în toată lumea pe aceleași canale geografice și instituționale deschise crimei organizate și folosite de aceasta. Pentru transferul dintr-un loc în altul acești bani folosesc aceeași tehnologie și tind să se acumuleze în aceleași locuri sau la aceleași bănci.

* Lector universitar doctor, Facultatea de Drept, Universitatea “Nicolae Titulescu”, București (e-mail: constantin.nedelcu@univnt.ro).

În aceste condiții apare ca fiind deosebit de importantă analiza metodologiei de investigare a infracțiunilor care conduc la spălarea banilor.

I. Spălarea banilor, probleme de clarificat, obiect al probațiunii

Legislația în vigoare prevede mai multe modalități de investigare a infracțiunilor economice, printre care se regasesc și spălarea banilor:

- punerea sub supraveghere a conturilor bancare ale celor cercetați și a conturilor asimilate acestora;
- punerea sub supraveghere sau sub ascultare a *liniilor telefonice*;
- accesul la sistemele informaționale;
- solicitarea comunicărilor actelor autentice sau sub semnatura privată, a documentelor bancare, financiare ori contabile.¹

A. Punerea sub supraveghere a conturilor bancare și a conturilor asimilate acestora

Această instituție probatoare se dispune pentru a verifica sumele de bani care se tranzacționează de către persoane suspecte de a fi comis infracțiuni de spălarea banilor ori pentru a stabili operațiuni financiar-bancare ilicite.

Pentru a dispune punerea sub supraveghere a conturilor bancare și a conturilor asimilate acestora, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

- a) Să existe indicii temeinice ca se pregătește comiterea unei infracțiuni de spălarea banilor sau ca s-a comis o asemenea infracțiune.
- b) Indiciile temeinice să privească savârșirea sau pregătirea unei infracțiuni de spălarea banilor atribuite prin lege în competența Direcția Națională Anticorupție.
- c) Persoana care pregătește comiterea uneia dintre infracțiunile de spălarea banilor prevăzute de lege sau a comis o asemenea infracțiune să aibă conturi bancare sau asimilate acestora și să le folosească în operațiuni financiar-bancare.
- d) Punerea sub supraveghere a conturilor bancare și a conturilor asimilate acestora să fie utilă pentru aflarea adevărului.²

În legătura cu datele obținute prin luarea acestei măsuri, art. 21 din O.U.G. nr. 43/2002 prevede în mod expres obligația persoanelor care efectuează urmărirea penală, a specialistilor precum și a personalului auxiliar de specialitate de a respecta secretul profesional.

B. Punerea sub supraveghere sau sub ascultare a liniilor telefonice

Punerea sub supraveghere sau sub ascultare a liniilor telefonice se face atunci când sunt indicii temeinice cu privire la savârșirea unei infracțiuni de spălarea banilor, și se dispune în scopul strângerii de probe sau al identificării făptuitorului.

Măsura poate fi dispusă de procurorii Direcției Naționale Anticorupție o durată de cel mult 30 de zile, conform art. 16 alin. 1 din O.U.G. nr. 43/2002. Pentru motive temeinice, aceasta poate fi prelungită de procuror prin ordonanță motivată, fiecare prelungire neputând depăși 30 de zile. Merita să subliniem și faptul că această măsură se ia numai după începerea urmăririi penale.³

C. Accesul la sistemele informaționale

Pentru a se autoriza accesul la sistemele informaționale, trebuie să fie îndeplinite, cumulativ, următoarele condiții:

¹ T. Butoi, în C. Aionîtoaie, V. Bercheșan, T. Butoi, I. Marcu, C. Pletea, I.E. Sandu, E. Stancu, *Tratat de tactică criminalistică*, Editura Carpați, Craiova, 1992, pag. 87.

² V. Bujor, *op. cit.*, pag. 225.

³ L. Cârjan, *Tratat de criminalistică*, Editura PinguinBook, București, 2005, pag. 300.

- să existe indicii temeinice cu privire la savârșirea unei infracțiuni de spălarea a banilor;
- indiciile să privească pregătirea unei infracțiuni de spălarea banilor;
- persoana care pregătește comiterea unei infracțiuni de spălarea banilor să folosească asemenea sisteme informaționale;
- accesul la aceste sisteme să fie util pentru strângerea de probe sau identificarea făptuitorului infracțiunii de spălarea banilor.⁴

Măsura se ia de către procurorul Direcției Naționale Anticorupție, prin ordonanță, pe o durată de cel mult 30 de zile. Pentru motive temeinice, măsura accesului la sisteme informaționale poate fi prelungită, prin ordonanță motivată, de către același procuror, fiecare prelungire neputând depăși 30 de zile.

Dispozițiile art. 91¹-91⁵ C. pr. pen., privind înregistrările audio sau video, la care actele normative speciale fac trimitere, se aplică în mod corespunzător.⁵

În doctrină se apreciază că accesul la sistemele informaționale se poate face și în cadrul percheziției. Organul judiciar, asistat de un specialist în informatică, va efectua percheziția cu precauții speciale atât la dezasamblarea sau asamblarea echipamentelor unui computer, cât și pentru integritatea și accesibilitatea datelor pe care le conțin.

D. Înregistrările audio sau video

Înregistrările audio sau video au fost introduse prin Legea nr. 141/1996 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală și sunt reglementate în art. 91¹-91⁵ C. pr. pen.

În doctrina juridică s-a opinat că înregistrările audio sau video sunt procedee tehnice de relevare și conservare a probelor, iar rezultatul folosirii lor - banda magnetică, filmul, fotografia, caseta video fac parte din categoria generală a mijloacelor materiale de probă.

Potrivit art. 91¹ C.pr.pen., convorbirile telefonice pot fi înregistrate pe banda magnetică dacă sunt date sau indicii temeinice privind pregătirea sau savârșirea unei infracțiuni pentru care urmărirea penală se face din oficiu, iar interceptarea este utilă. Înregistrările audio sau video pot servi ca mijloace de probă dacă din conținutul convorbirilor înregistrate rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului⁶.

Autorizarea procurorului se dă pentru durata necesară înregistrării, până la cel mult 30 de zile, în afară de cazul în care legea dispune altfel. Autorizarea poate fi prelungită în aceleași condiții, pentru motive temeinice justificate, fiecare prelungire neputând depăși 30 de zile.

Înregistrările audio sau video pot fi făcute și la cererea motivată a persoanei vătămate privind comunicările ce-i sunt adresate, cu autorizarea procurorului anume desemnat de procurorul general.

Organul de urmărire penală este obligat că după efectuarea înregistrărilor să întocmească un proces-verbal care să cuprindă, pe lângă datele generale prevăzute în art.91 alin. 1 lit. a-e C. pr. pen., următoarele mențiuni: autorizarea dată de procuror, numărul sau numerele posturilor telefonice între care se poartă convorbirile, numele persoanelor care le poartă, dacă sunt cunoscute, data și ora fiecărei convorbiri, numărul de ordine al rolei sau casetei pe care s-a făcut imprimarea.⁷

Înregistrările convorbirilor telefonice sunt redactate în formă scrisă și se atașează la procesul-verbal după ce au fost certificate pentru autenticitate de către organul de urmărire penală, verificate și contrasemnate de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, La procesul-verbal se atașează caseta cu rola care conține înregistrarea convorbirii, în original, sigilată de către

⁴ T. Amza, *Criminalitatea informatică*, pag. 97.

⁵ Gr. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, Editura Hamangiu, București, 2007, p. 119.

⁶ I. Neagu, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2008, pag. 120.

⁷ I. Neagu, *Drept procesual penal. Partea generală*, Editura Global Lex, București, 2008, pag. 234.

organul de urmărire penală cu sigiliul sau propriu. Potrivit art. 91⁵ C.pr.pen., înregistrările audio, video sau de imagini pot fi supuse expertizei tehnice la cererea procurorului, a părților ori din oficiu. De asemenea, aceste înregistrări pot servi ca mijloace de probă dacă nu sunt interzise de lege. Concluziile expertului, deși nu sunt obligatorii pentru procuror, pot servi la lămurirea cauzei și la aflarea adevărului.⁸

II. Aspecte de drept procesual penal, incidente în investigarea infracțiunii de spălare a banilor

În vederea rezolvării cauzelor penale, organele judiciare au nevoie de date sau informații care să conducă la concluzia existenței sau inexistenței infracțiunii, vinovăției sau nevinovăției făptuitorului.

Organele judiciare în scopul aflării adevărului, trebuie să cunoască realitatea obiectivă a împrejurărilor cauzei, operațiune care se realizează prin administrarea probelor, astfel încât să se formeze o reprezentare exactă a celor petrecute. Procesul de informare a organului judiciar se realizează exclusiv pe baza surselor admise de lege și numai în formele prescrie în normele juridice. Administrarea probelor nu se poate face decât cu evitarea oricărei atingeri care ar putea nesocoti demnitatea umană și prestigiul justiției. Potrivit art. 68 C.pr.pen., este interzisă folosirea mijloacelor de constrângere, a promisiunilor false, a provocărilor ori înșelăciune, metode care aduc atingere demnității unam și chiar justiției.

Administrarea probelor presupune a da eficacitate juridică aspectelor concrete cuprinse în probe, astfel încât să permită soluționarea cauzei.

Ca activitate procedură, administrarea probelor este desfășurată de către organele judiciare în colaborare cu părțile și constă în îndeplinirea drepturilor și obligațiilor prevăzute de lege cu privire la procurarea, verificarea și prelucrarea, cu piese ale dosarului pricinii, a dovezilor prin prisma cărora urmează să fie elucidate faptele și soluționată cauza.

Prin obiect al probațiunii se înțelege ansamblul faptelor și împrejurărilor de fapt ce trebuie dovedite în vederea soluționării cauzei penale. În obiectul probațiunii sunt incluse numai faptele și împrejurările de fapt, precum și existența normelor juridice, prezumându-se că ele sunt cunoscute atât de organele judiciare cât și de către justițiabili.

Fac parte din obiectul generic al probațiunii faptele care privesc incriminarea, împrejurările referitoare la agravarea sau atenuarea răspunderii penale, precum și aspecte privind urmările infracțiunii.

Prin sarcina probațiunii se înțelege obligația administrării probelor în procesul penal.⁹

Potrivit art. 202 C.pr.pen., administrarea probelor pentru organele de urmărire penală presupune în primul rând strângerea probelor necesare pentru aflarea adevărului și lămurirea cauzei sub toate aspectele.

Probele sunt definite ca fiind elemente de fapt cu relevanță informativă asupra tuturor laturilor cauzei penale. Proba nu poate fi confundată cu mijlocul de probă, aceasta fiind o cale legală prin care proba este administrată în procesul penal.

În conformitate cu art. 64 C.pr.pen. sunt considerate mijloace de proba: declarațiile învinuitului sau ale inculpatului, declarațiile părții vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente, declarațiile martorilor, înscrisurile, înregistrările audio sau video,

⁸ I. Neagu, *Tratat de drept procesual penal. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2008, pag. 221.

⁹ I. Moldovan, *Drept procesual penal*, Editura Didactică și Pedagogică, 1999, pag. 159.

fotografiile, mijloacele materiale de probă, constatările tehnico-stiintifice, constatările medico-legale si expertizele.¹⁰

În faza de urmarire penală, cercetarea locului faptei se efectuează *după începerea urmaririi penale*, care se poate dispune *imediat sau pe parcursul investigării criminalistice*. De regulă se efectuează în prezența martorilor asistenți, afară de cazul când acest lucru nu mai este posibil.¹¹

Cercetarea se poate efectua în prezența părților, dar neprezentarea părților încunostiințate nu împiedică efectuarea cercetării. Învinuitul sau inculpatul reținut ori arestat poate fi adus la cercetare. Dacă acest lucru nu este posibil, organul de urmărire penală îi pune în vedere că are dreptul să fie reprezentat și îi asigură, la cerere, reprezentarea. Potrivit art. 172 C.pr.pen., modificat prin Legea nr. 32/1990, apărătorul învinuitului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală; deci, și la cercetarea locului faptei.

În faza de judecată, potrivit art. 129 alin. 4 C.pr.pen., instanța de judecată efectuează și cercetarea locului faptei în condiții de contradictorialitate, cu citarea părților și în prezența procurorului, când participarea acestuia la judecata este obligatorie.

Persoanele care se află sau vin la locul faptei pot fi împiedicate, potrivit art. 129 alineat final C.pr.pen., să comunice între ele sau cu alte persoane, ori să plece înainte de terminarea cercetării.

Proceduri de identificare a clienților și de prelucrare a informațiilor referitoare la spălarea banilor

Potrivit art.3 din Legea nr. 656/2002 cu modif. ulterioare, angajatii persoanelor juridice sau persoana fizică dintre cele prevăzute la art.8¹² are obligația să respecte dispozițiile legale cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor. Astfel, atunci când acestea au suspiciuni că print-o operațiune care urmează să aibă loc se urmărește spălarea banilor, sunt obligate de îndată să sesizeze persoana sau persoanele desemnate de conducerea instituțiilor arătate la art.8 să analizeze și să prelucreze datele și informațiile privitoare la asemenea cazuri. La rândul lor, aceste persoane, pe baza unor indicii temeinice, vor informa ONPCSB. Primele persoane la care s-a făcut referire sunt anagajați ai entităților și instituțiilor prevăzute în art.8 din lege sau chiar persoanele fizice ori juridice la care se referă în mod explicit art.8, iar următoarele sunt persoane anume desenate de

¹⁰ V. Lăpăduși, *Rolul și contribuția probelor criminalistice și medico-legale în stabilirea adevărului*, Editura Luceafărul, 2005, pag. 225.

¹¹ V. Stoica, *Cercetarea la fața locului*, în Buletinul intern, nr.2/1991.

¹² Conform art. 8, „intra sub incidenta prezentei legi urmatoarele persoane fizice sau juridice: a) instituțiile de credit și sucursalele din România ale instituțiilor de credit străine; b) instituțiile financiare, precum și sucursalele din România ale instituțiilor financiare străine; c) administratorii de fonduri de pensii private, în nume propriu și pentru fondurile de pensii private pe care le administrează, agenții de marketing autorizați/avizați în sistemul pensiilor private; d) cazinourile; e) auditorii, persoanele fizice și juridice care acordă consultanță fiscală sau contabilă; f) notarii publici, avocații și alte persoane care exercită profesii juridice liberale, în cazul în care acordă asistență în întocmirea sau perfectarea de operațiuni pentru clienții lor privind cumpararea ori vânzarea de bunuri imobile, acțiuni sau părți sociale ori elemente ale fondului de comerț, administrarea instrumentelor financiare sau a altor bunuri ale clienților, constituirea sau administrarea de conturi bancare, de economii ori de instrumente financiare, organizarea procesului de subscriere a aporturilor necesare constituirii, funcționării sau administrării unei societăți comerciale, constituirea, administrarea ori conducerea societăților comerciale, organismelor de plasament colectiv în valori mobiliare sau a altor structuri similare ori desfășurarea, potrivit legii, a altor activități fiduciare, precum și în cazul în care își reprezintă clienții în orice operațiune cu caracter financiar ori vizând bunuri imobile; g) furnizorii de servicii privind societăți comerciale sau alte entități, alții decât cei prevăzuți la lit. e) sau f); h) persoanele cu atribuții în procesul de privatizare; i) agenții imobiliari; j) asociațiile și fundațiile; k) alte persoane fizice sau juridice care comercializează bunuri și/sau servicii, numai în măsura în care acestea au la bază operațiuni cu sume în numerar, în lei sau în valută, a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 15.000 euro, indiferent dacă tranzacția se execută printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni ce par a avea o legătura între ele”.

conducerea entităților și instituțiilor prevăzute la art.8, care au atribuții în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor.

În urma analizei pe care o face, în legătură cu sesizarea primită, Oficiul poate decide în mod justificat suspendarea efectuării tranzacției, în care sens comunică imediat și în scris persoanei juridice sau fizice căreia i s-a cerut efectuarea tranzacției.

Pentru operațiunile de depunere sau retragere de sume în numerar, în lei sau valuta, sume ce depășesc echivalentul în lei a 10000 euro, personalul abilitat din cadrul instituțiilor menționate la art.8 va raporta Oficiului în termen de maxim 24 de ore de la data efectuării operațiunii.

În toate aceste cazuri în care este sesizat, Oficiul procedează la analiza, prelucrarea și completarea informațiilor cuprinse în sesizări, iar dacă rezulta date și indicii teminice referitoare la spălarea banilor, va trimite întregul material informativ Parchetului de pe lângă Inalta Curte de Casație și Justiție. Persoanele juridice menționate la art.8 au obligația să stabilească identitatea clienților pentru orice tranzacție a cărei limită maximă în lei sau valută reprezintă echivalentul a 10000 euro, indiferent dacă tranzacția are loc printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni care au legătură între ele.

Totodată, persoanele juridice și fizice prevăzute la art.8 sunt obligate să întocmească raport scris pentru fiecare tranzacție care, în virtutea naturii ei sau a caracterului neobișnuit raportat la contextul activităților obișnuite ale clientului, poate fi legată de spălarea banilor. Este prevăzută de asemenea obligația persoanelor juridice sau fizice cărora li se aplică prevederile legii nr.656/2002 de a păstra într-o formă care poate fi folosită ca mijloc de probă în justiție, evidența secundară sau operativă, precum și înregistrări ale tuturor tranzacțiilor financiare care fac obiectul legii, pentru o perioadă de 5 ani de la executarea fiecărei tranzacții, după care vor fi predate Oficiului pentru arhivare.

Nu intră sub incidența Legii 656/2002 persoanele prevăzute la art.8 alin.1 lit.e, cu privire la informațiile pe care le primesc sau le obțin de la unul dintre clienții lor, în cursul determinării situației juridice al acestuia, sau al apărării ori reprezentării acestuia în cadrul unor proceduri judiciare, ori în legătură cu acestea, inclusiv al acordării de consultanță, cu privire la declanșarea unor proceduri judiciare, indiferent dacă aceste informații au fost primite sau obținute înainte, în timpul ori după încheierea procedurilor. Persoanele prevăzute în textul prezentat mai sus sunt:

- auditorii, persoanele fizice și juridice care acordă consultanță fiscală, financiar-bancară sau contabilă;

- notarii publici, avocații și alte persoane care exercită profesii juridice liberale.

Persoanele juridice prevăzute la art.8 vor desemna una sau mai multe persoane care au responsabilități în aplicarea prezentei legi. Instituțiile financiare au obligația de a desemna un ofițer de conformitate la nivelul conducerii executive, care va avea atribuțiile prevăzute în Legea 656/2002, în art.14 alin.1.

În cazul infracțiunilor prevăzute la art.23 și 24, precum și în cazul infracțiunii de finanțare a actelor de terorism, secretul bancar și secretul profesional nu sunt opozabile organelor de urmărire penală și nici instanțelor de judecată. Datele și informațiile solicitate de procuror sau de instanța de judecată se comunică de către persoanele menționate la art.8 la cerea scrisă a organelor de cercetare penală, cu autorizarea procurorilor ori a instanței.

În situațiile în care există indicii teminice cu privire la săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului, în scopul strângerii de probe sau al identificării făptuitorului, procurorul sau judecătorul poate dispune următoarele măsuri:

- a) punerea sub supraveghere a conturilor bancare și a conturilor asimilate acestora;
- b) punerea sub supraveghere, interceptare sau înregistrare a comunicațiilor;
- c) accesul la sisteme informatice.

Procurorul este împuternicit să dispună să i se comunice documente bancare, înscrisuri, acte financiare ori contabile, în situația existenței indiciilor temeinice precizate mai sus.

În situațiile în care există indicii temeinice și concrete că s-a săvârșit sau că se pregătește săvârșirea unei infracțiuni de spălare a banilor ori de terorism, care nu poate fi descoperită sau ai cărei făptuitori nu pot fi identificați prin alte mijloace, pot fi folosiți în vederea strângerii datelor privind existența infracțiunii și identificarea făptuitorilor, investigatori sub acoperire, în condițiile prevăzute de Codul de procedură penală.¹³

III. Reguli metodologice generale aplicate în investigarea infracțiunii de spălare a banilor

Investigarea criminalistică a locului faptei în cazul infracțiunilor de spălarea banilor corespunde cerințelor generale privind funcțiile, condițiile, caracteristicile și regulile generale ale desfășurării și materializării rezultatelor oricărei cercetări a locului faptei. Vom încerca să evidențiem câteva aspecte procesuale și practice specifice, precum și unele reguli speciale în cazul investigării criminalistice a locului săvârșirii unor fapte de natura economica, așa cum au rezultat acestea din activitățile de urmărire penală.¹⁴

Investigarea locului faptei în cazul infracțiunilor economice poate avea loc cu prilejul constatării infracțiunii flagrante, activitate plăsată, de regulă, în debutul cercetărilor sau într-un alt moment al urmăririi penale.

Principala activitate efectuată de organele de urmărire penală în cursul unei asemenea proceduri constă în investigarea locului faptei. Într-o asemenea situație, rezultatele cercetării sunt materializate în procesul-verbal de constatare a infracțiunii flagrante care, ca mijloc de probă scris, capătă o valoare probatorie deosebită.

Sarcinile cercetării locului faptei derivă atât din prevederile art. 129 Cod procedură penală, cât și din experiența acumulată în practică și literatura de specialitate:

- investigarea locului în care a fost săvârșită infracțiunea pentru stabilirea naturii acesteia și a împrejurărilor în care a fost comisă;
- descoperirea, fixarea, ridicarea și examinarea urmelor și a altor mijloace de probă;
- determinarea drumului parcurs de infractor (*iter criminis*);
- stabilirea modului de operare al făptuitorului (făptuitorilor);
- precizarea timpului săvârșirii infracțiunii;
- identificarea persoanelor care au tangență cu cauza cercetată: făptuitori, martori, victime, persoane responsabile civilmente;
- elaborarea primelor versiuni pentru orientarea investigațiilor ulterioare.¹⁵

O caracteristică importantă a infracțiunilor de spălarea banilor constă în caracterul ocult al săvârșirii acestora, determinat de interesul subiectului infracțiunii ca faptele lui să nu ajungă la cunoștința organelor judiciare.

Datorită însăși naturii lor, modului și împrejurărilor în care sunt săvârșite, infracțiunile economice sunt dificil de probat întrucât acestea sunt comise departe de ochii publicului, fără a lăsa prea multe urme materiale și fără a fi întocmite sau utilizate înscrisuri. În acest sens, față de caracterul limitat al folosirii unor mijloace de probă clasice, cum ar fi declarațiile martorilor,

¹³ Gh. Mateuț, *Tratat de procedură penală, Partea generală, vol. I*, Editura C.H. Beck, București, 2007, pag. 92.

¹⁴ V. Bercheșan, *Cercetarea penală. Îndrumar complet de cercetare penală*, Editura Icar, București, 2001, pag. 251.

¹⁵ V. Stoica, *op.cit.*, pag. 112-115.

înscrierile sau mijloacele materiale de probă, deseori centrul de greutate al probațiunii se mută asupra cercetării la fața locului, procedeu probatoriu care utilizează, prin excelență, mijloace și metode științifice, în primul rând criminalistice, având un grad ridicat de exactitate și obiectivitate.

O altă trăsătură distinctivă a investigării locului faptei în asemenea cazuri, constă în faptul că obiectivul principal îl constituie stabilirea faptelor, pornind de la persoanele vizate, care sunt, în cvasitotalitatea situațiilor, cunoscute echipei de cercetare și nu invers, ca la infracțiunile de omor, spre exemplu, unde de multe ori, scopul constă în stabilirea exactă a faptelor în vederea identificării, în acest mod, a autorilor infracțiunii.

Ca activități premergătoare efectuării cercetării locului unei fapte de spălarea banilor, evaziune fiscală, spălarea banilor, sunt necesare stabilirea locului, scopului și oportunității efectuării acesteia, precum și dacă aceasta va fi inclusă într-un complex de activități procedural penale.¹⁶

În funcție de cele stabilite și de activitățile concrete care urmează a fi efectuate, procurorul va stabili componența echipei de cercetare.

Membrii acesteia sunt procurori, ofițeri de poliție judiciară și specialiști în diverse domenii, în funcție de caracteristicile locului faptei și de specificul săvârșirii acesteia. Astfel, dacă la locul faptei se află sisteme și echipamente I.T., prezența unui specialist informatician este absolut necesară.

O precizare importantă este aceea că totdeauna șeful echipei este procurorul, care, în temeiul autorității și prerogativelor conferite de lege, trebuie să își asume responsabilitatea întregii activități și să o coordoneze efectiv.

În plus, conducerea echipei tehnice să fie în toate cazurile unipersonală, aceasta asigurând coerența deciziilor, precum și cunoașterea de către șeful echipei a tuturor datelor și informațiilor legate de desfășurarea cercetării locului faptei.

Experiența a demonstrat faptul că un component de bază al echipei este specialistul criminalist, ale cărui cunoștințe specializate și-au dovedit eficacitatea în cursul cercetărilor efectuate la locul comiterii unor infracțiuni de spălare a banilor.

După constituirea echipei, următorul pas îl constituie obținerea a cât mai multe informații cu privire la persoana, locul și condițiile în care se va efectua cercetarea. Datele și informațiile preexistente cercetării pot fi utilizate în vederea stabilirii metodelor de cercetare, a operațiunilor urgente, a succesiunii activităților, a zonelor și obiectivelor de interes. Sursele de informație pot constă în bazele de date gestionate de diversele autorități publice, cele puse la dispoziție de serviciile și structurile specializate în culegerea și prelucrarea informațiilor sau chiar în studii premergătoare ale zonei în care se află locul faptei.¹⁷

Având în vedere modalitățile specializate de acțiune ale grupurilor criminale care comit acte de spălarea banilor organizată, pentru contracărarea acțiunilor acestora este necesară desfășurarea activității de strângere a informațiilor în paralel cu efectuarea cercetării propriu-zise, astfel încât, prin intermediul cercetării locului faptei, datele obținute să poată fi verificate și valorificate în mod imediat.

Spre exemplu, prin interceptarea în timp real a comunicațiilor și transmiterea datelor obținute către echipa de cercetare au fost dejucate, în mai multe rânduri, planurile ca, sub pretextul rezolvării unor probleme urgente de serviciu sau al cumpărării de medicamente pentru un membru al familiei, unele dintre persoanele cercetate să părăsească pentru o perioadă locul faptei, fie pentru a-i alerta pe ceilalți participanți la săvârșirea faptei, fie pentru a ascunde obiectele care purtau urmele infracțiunii.

¹⁶ A. Ciopraga, I. Iacobuță, *Criminalistica*, Editura Chemarea, Iași, 1997, pag. 237.

¹⁷ Gr. Theodoru, *op. cit.*, pag. 302.

Acțiunea echipei de cercetare a locului faptei trebuie să fie rapidă și precisă, de aceea este necesară cunoașterea exactă a adresei locuinței sau instituției vizate, a poziționării sale geografice, precum și a căilor și posibilităților de acces.

Datorită caracterului organizat pe care fenomenul spălării de bani l-a căpătat în perioada recentă, au devenit tot mai frecvente acțiunile complexe ale organelor de urmărire penală constând în efectuarea simultană și conjugată a unor acte de procedură penală în mai multe locuri unde s-au comis astfel de acte.

Aceste locuri sunt, uneori, dispersate la mari distanțe, iar simultaneitatea acțiunilor este necesară pentru evitarea dispariției urmelor infracțiunilor, ca rezultat al comunicării dintre membrii grupului infracțional.¹⁸

Acestei tendințe i-a fost opusă de către organele de urmărire penală, constituirea unor echipe de cercetare pluridisciplinare, având o componentă fixă și, care prin experiența comună dobândită ajung să aibă un mod de acțiune omogen și extrem de eficient.

După constituirea echipei de cercetare este necesară selecția și disponibilizarea resurselor materiale necesare acesteia, insistându-se asupra mijloacelor de transport, pentru deplasarea operativă a membrilor echipei, și asupra mijloacelor de comunicație, foarte importante pentru coordonarea în timp real a acțiunilor.¹⁹ O semnificație practică deosebită au unele mijloace materiale adiacente, a căror omisiune poate duce la dificultăți practice greu de înlăturat. Ne referim la sigilii, etichete, ambalaje (saci și pungi din polietilenă, cutii din carton, plicuri, recipiente PET sau din sticlă), precum și la accesorii cum ar fi sfoara, ceara, plastilina, substanțele adezive, care nu trebuie să lipsească niciodată din trusa criminalistică.

Cât privește asigurarea tehnică a echipelor de investigare a infracțiunilor de spălare a banilor, elementul de bază îl constituie, ca și la alte categorii de infracțiuni, trusa criminalistică. În activitățile curente ale poliției pentru spălarea banilor se utilizează o trusă criminalistică specializată, care dispune de un instrumentar divers, împărțit în compartimente de utilizare generală și compartimente specializate.

Pentru asigurarea, în spațiul limitat al trusei criminalistice, al unui număr cât mai mare de mijloace criminalistice apte de a fi folosite în activitatea practică, metoda folosită a constat în includerea unor obiecte cu utilizare multiplă, precum și în asigurarea compatibilității și interschimbabilității componentelor.

Pentru fixarea rezultatelor cercetării locului faptei este necesară folosirea tehnicii fotografice, audio și video. Datorită progresului tehnic, în prezent, sunt utilizate aparate fotografice digitale iar procesarea imaginilor se efectuează cu ajutorul calculatorului electronic. Această tehnologie prezintă avantajul obținerii unor fotografii de calitate, care pot fi prelucrate într-un mod facil și într-un timp foarte scurt.²⁰

Înainte de începerea deplasării la locul efectuării cercetării, se impune și stabilirea exactă a modalităților de acces în locul respectiv, indiferent dacă acesta constă într-o locuință, instituție sau local public. În situația când accesul imediat nu este posibil, este necesară asigurarea și supravegherea perimetrului, inclusiv prin instituirea de posturi de supraveghere sau pază ori prin sigilarea incintelor. Un element al succesului îl constituie caracterul inopinat al acțiunii, care exclude posibilitatea ca făptuitorii să ștergă urmele infracțiunii sau să schimbe starea și poziția mijloacelor de probă. Pentru obținerea elementului surpriză pot fi efectuate activități adiacente cum ar fi: pătrunderea legendată până la locul faptei, blocarea căilor de acces și ocuparea de către membrii echipei a pozițiilor cheie din zona de interes. În practică, în momentul accesului la locul

¹⁸ E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2007, pag. 504.

¹⁹ O. Năstase, V. Greblea, *Prelegeri la cursurile de perfecționare a procurorilor criminaliști, din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a României*, București, 1992.

²⁰ C-tin Aioanițoaie ș. a, *op.cit.*, pag. 259.

faptei, sarcinile componentelor echipei sunt strict distribuite, în sensul că unii dintre aceștia merg la locul propriu-zis al cercetării, în timp ce alții au ca obiective declinarea calității și scopului venirii, identificarea unor martori asistenți sau asigurarea perimetrului.

După sosirea la locul faptei, legitimarea și prezentarea în mod neechivoc a calității și scopului venirii, prima sarcină a echipei constă în identificarea și supravegherea persoanelor care fac obiectul activității de cercetare - presupușii autori ai infracțiunii de spălarea banilor și complicii acestora - precum și în identificarea și legitimarea eventualilor martori aflați în zonă.

Pentru respectarea cerințelor procedurale este necesar ca toate activitățile de la locul faptei să se desfășoare în prezența martorilor asistenți.

În activitatea curentă au existat deseori probleme legate de refuzul de cooperare al persoanelor solicitate pentru a asista în calitate de martor asistent, precum și de atitudinea necooperantă a colegilor celor vizați sau chiar de conducerea instituției unde se desfășoară cercetarea.

Asemenea atitudini pot fi evitate prin expunerea obiectivă și impersonală a obiectului investigației, precum și prin explicarea statutului martorului asistent astfel încât persoanele solicitate să înțeleagă semnificația și importanța acțiunilor la care vor asista precum și faptul că aceasta reprezintă o formă de implicare și control civic al activității organelor judiciare.

O altă dificultate constă în aceea că, în anumite situații, cercetarea locului faptei poate dura timp îndelungat și constă în mare parte în proceduri de rutină, astfel încât, treptat, are loc o scădere a atenției și interesului martorilor asistenți pentru activitățile la care asistă. De aceea, se impune ca martorilor asistenți să li se inoculeze ideea că au căpătat o poziție oficială care implică anumite responsabilități, că au obligația de a asista în mod direct și dreptul de a-și folosi, în limitele legii, inițiativa, la toate actele care se efectuează în cadrul cercetării.²¹

Considerăm inutilă practica unor organe de cercetare penală, în special ale poliției, de a audia, în calitate de martori, persoanele care au participat la cercetarea locului faptei ca martori asistenți, atât timp cât rezultatele cercetării sunt fixate printr-un proces-verbal, care este semnat inclusiv de către martorii asistenți.

Totuși, în ipoteza în care apar suspiciuni asupra exactității datelor înscrise în cuprinsul procesului-verbal, nu excludem posibilitatea audierii ulterioare a martorilor asistenți, cu privire la activitățile la care au asistat, de către organele de urmărire penală sau instanța de judecată.

Pentru garantarea dreptului la apărare, încă din momentele inițiale ale cercetării, în special în cazul infracțiunilor flagrante de spălarea banilor, procurorul trebuie să aducă la cunoștința persoanelor vizate faptul că au dreptul să fie asistate de avocatul pe care îl vor alege și să le dea posibilitatea de a apela la serviciile acestuia, prin intermediul mijloacelor de comunicare sau în alt mod.

De regulă, activitățile propriu-zise de investigare a locului faptei se desfășoară în prezența avocatului, dar există și unele măsuri cu caracter de urgență care pot fi dispuse anterior sosirii acestuia. Exemplificativ, acestea pot constă în izolarea locului faptei și a perimetrului acestuia, instituirea interdicției ca anumite persoane să părăsească locul faptei sau să comunice între ele, identificarea și reținerea la locul faptei a participanților la săvârșirea faptei și a altor persoane care pot furniza date referitoare la comiterea faptei, protejarea obiectelor și conservarea urmelor existente la locul faptei.

În toate cazurile, în debutul procesului-verbal de consemnare a rezultatelor cercetării locului faptei, va fi făcută mențiunea că persoanei cercetate i-a fost adus la cunoștință obiectul activității și i-a fost pus în vedere faptul că are dreptul să fie asistată de un avocat, cu descrierea demersurilor efectuate pentru asigurarea prezenței acestuia.

²¹ G. Ungureanu, *Criminologie*, Editura Timpolice, București, 2004, pag. 207.

În situația, când, din diverse motive, avocatul se prezintă pe parcursul cercetării, ora prezentării precum și faptul că din momentul respectiv va participa la toate acțiunile desfășurate vor fi de asemenea, consemnate ca atare în cuprinsul procesului-verbal. Totodată, în mod verbal și prin citirea integrală a conținutului procesului-verbal, avocatului îi vor fi aduse la cunoștință activitățile efectuate și rezultatele obținute anterior venirii acestuia.

Atunci când una dintre părți nu cunoaște limba română este necesară folosirea, pe tot parcursul cercetării, a unui interpret autorizat, iar la finele acesteia, actele întocmite vor fi citite și traduse în limba respectivă. Datorită dificultăților practice legate de găsirea unui interpret autorizat și deplasarea acestuia la locul faptei se impune fie desemnarea acestuia de către persoana în cauză, fie dispunerea anterior începerii cercetării locului faptei, a măsurilor necesare pentru asigurarea prezenței acestuia.

În situația în care efectuarea cercetării locului faptei presupune accesul la informații clasificate, această împrejurare trebuie avută în vedere atât la compunerea echipei de cercetare cât și la selectarea martorilor asistenți.²²

Respectarea cadrului legislativ privind informațiile clasificate, imposibilitatea asigurării protecției imediate a martorilor asistenți, amplasarea locului faptei într-o zonă izolată sau greu accesibilă constituie tot atâtea împrejurări în care, în mod justificat și cu respectarea proporționalității, procurorul poate lua decizia de a se renunța la găsirea sau prezența unor martori asistenți. Această decizie trebuie, însă, totdeauna menționată și temeinic motivată în cuprinsul procesului-verbal întocmit cu prilejul cercetării locului faptei.

Deseori, în activitatea curentă, cercetarea locului faptei implică și efectuarea unor alte acte procedural penale, cum ar fi perchezițiile corporale sau domiciliare, ridicarea de obiecte sau înscrisuri, reconstituiri și altele, situație în care trebuie respectate și regulile tactice și procesual penale specifice acestora.

În cazurile prevăzute de lege, prezența continuă la locul cercetării a reprezentantului unității este obligatorie, iar la sfârșitul activității, acestuia îi va fi înmănat un exemplar al procesului-verbal rezultat. Deseori, prin autoritatea și cunoștințele sale despre locul faptei, reprezentantul unității a furnizat date esențiale pentru buna finalizare a actelor de cercetare a locului faptei.²³

Procesul de investigare a locului faptei presupune depunerea unor eforturi fizice și psihice deosebite, constituind o activitate care, deseori, necesită din partea celor care o efectuează menținerea, pe durate mari de timp, a unei concentrări mentale intense.

Pe de altă parte, desfășurarea să necorespunzătoare poate duce la omiterea unor mijloace de probă și la compromiterea rezultatelor.

De aceea, între membrii echipei de cercetare trebuie să existe complementaritate și o împărțire judicioasă a sarcinilor concrete ale fiecărui component, care vor fi grefate pe pregătirea să de specialitate.

Așa cum experiența a demonstrat, rolul șefului echipei trebuie să se rezume la coordonarea și supravegherea acțiunilor, precum și la fixarea rezultatelor cercetării, implicându-se personal doar în efectuarea actelor celor mai importante și mai delicate. Așadar, procurorul care conduce cercetarea locului faptei constituie "capul limpede" al echipei, persoana care are o viziune de ansamblu asupra întregii acțiuni, reprezintă echipa în raporturile cu terții și asigură comunicarea cu aceștia, precum și coordonarea cu alte echipe care desfășoară activități similare în locuri diferite.

Atingerea obiectivelor unei investigații a locului faptei necesită utilizarea imaginației, spontaneitate și valorificarea experienței dobândite în acest domeniu, iar interpretarea urmelor și elaborarea graduală a versiunilor constituie un proces continuu care avansează paralel cu desfășurarea propriu-zisă a cercetării.

²² V. Bercheșan, *op.cit.*, pag. 275.

²³ V. Bercheșan, *op. cit.*, pag. 258.

Delimitarea locului faptei este una pur convențională, aria cercetărilor putând fi extinsă treptat în funcție de rezultatele obținute anterior. Astfel, este posibil ca pretinderea să se consume într-un loc, iar primirea banilor sau altor foloase în alt loc ori ca banii să fie primiți sau chiar preținși prin intermediul unuia sau mai multor intermediari, complici la săvârșirea infracțiunilor.

Spre exemplu, prin extinderea graduală a cercetărilor în spațiile comune ale unui bloc de locuințe a fost găsit ambalajul unui aparat electrocasnic primit anterior de către proprietarul unui apartament drept mită. Într-o altă situație, într-un autoturism folosit ocazional de către o rudă a făptuitorului a fost găsită o sumă de bani precum și înscrisuri care au dus la descoperirea unor alte fapte de spălarea banilor. Cercetarea locului faptei este aproape totdeauna un act irepetabil, de aceea trebuie efectuată cu mare atenție, astfel încât să fie evidențiate până și cele mai mărunte aspecte care au relevanță în cauză, dar și acele elemente susceptibile de a fi utilizate ulterior în vederea stabilirii adevărului.

Astfel de elemente care au fost surprinse în timpul cercetărilor s-au referit la banderolele sau benzile elastice cu care au fost prinse sumele de bani sau la particularitățile care fac posibilă identificarea obiectelor - marcă, tip, model, serie constructivă, culoare, dimensiuni, defecte, acte de proveniență și altele.

Problemele generale pe care trebuie să le lămurească cercetarea locului faptei se grefează pe elementele constitutive ale faptelor de spălarea banilor, acestea fiind următoarele:

- Identitatea, calitatea și participația persoanelor la săvârșirea faptelor de spălarea banilor;
- Acțiunile și inacțiunile ilicite ale acestor persoane, inclusiv cele legate de atribuțiile de serviciu;

- Scopul activității infracționale;

- Banii sau foloasele care constituie obiectul activității infracționale.

De asemenea, vor fi căutate înscrisuri, valori și alte mijloace de probă din care ar putea să rezulte aspecte conexe faptelor propriu-zise, dar care contribuie la soluționarea cauzei penale: atribuțiile de serviciu ale făptuitorului, raporturile cu denunțatorul, bunurile sau valorile susceptibile să facă obiectul măsurilor asiguratorii, sumele de bani sau alte foloase care ar putea proveni din săvârșirea altor fapte de spălarea banilor (bunuri care depășesc nevoile reale de consum sau de folosință, multitudinea bunurilor de același gen și cu aceleași caracteristici etc.).²⁴

O categorie aparte de urme care, în procedură constatării infracțiunilor flagrante de spălarea banilor are o relevanță deosebită o constituie urmele de substanțe fluorescente. De altfel, într-o asemenea situație, investigarea locului faptei este intim legată de activitățile premergătoare și simultane constatării infracțiunilor flagrante.

Urmele de substanțe fluorescente vor fi evidențiate cu ajutorul lămpii U.V. după care vor fi fotografiate și filmate cu etalon și descrise sub aspectul naturii, dimensiunii, valorii, formei și poziționării.

Este necesară și descrierea obiectului care le poartă și care poate fi, eventual, ridicat pentru a fi fotografiat în condiții de laborator.

În unele situații, asemenea observații exacte au avut un impact deosebit asupra cursului anchetei, coroborându-se cu celelalte mijloace de probă. Spre exemplu, pe biroul (masa de lucru) al unui funcționar public a fost pusă în evidență o urmă de stratificare, care prezenta fluorescență și care provenea de la substanța fluorescentă cu care anterior fusese tratată suma de bani primită drept mită.

Urma avea formă alungită și rectilinie, iar după măsurarea acesteia s-a dovedit că avea exact lungimea bancnotelor care făcuseră obiectul mitei și pe care funcționarul respectiv le așezase, după primire, pe biroul său.

²⁴ V. Lăpăduși, *op. cit.*, pag. 305.

Urmele și microurmele de fluorescență pot furniza detalii interesante, prin poziționarea acestora, atât cât privește locul unde au fost puse bancnotele tratate chimic, cât și despre itinerarul parcurs ori obiectele atinse de către persoanele care au intrat în contact cu suma de bani. Un alt aspect important este acela că substanțele fluorescente folosite sunt formate din particule cu dimensiuni și densitate reduse, astfel că au tendința de a se acumula pe muchiile și adânciturile obiectelor iar, în anumite condiții pot fi purtate la distanță de către curenții de aer.²⁵

De aceea, descoperirea într-un anumit loc a doar câteva particule de substanță fluorescentă, trebuie privită cu rezervă și numai în ansamblul elementelor rezultate din cercetarea locului faptei. Un exemplu tipic pentru adaptarea investigării la condițiile de mediu îl constituie cazul cercetării obiectelor dintr-o incintă unde nu exista posibilitatea creării, în mod artificial, a condițiilor de obscuritate necesare, situație în care echipa de cercetare a așteptat venirea serii pentru evidențierea, în condiții optime, a urmelor de fluorescență.

În cursul cercetării, trebuie evidențiate și descrise inclusiv împrejurările negative care, din punct de vedere probatoriu, pot furniza elemente foarte importante. Am mai făcut referire la absența urmelor de substanță fluorescentă pe mâinile autorului unei infracțiuni flagrante de luare de mită, deși suma de bani a fost găsită într-un alt loc decât cel unde o așezase mituitorul.

Explicația a fost găsită abia ulterior, în sensul că, fiind iarnă, autorul avea asupra sa o pereche de mănuși, cu ajutorul cărora a luat suma de bani și a mutat-o într-un alt loc, unde a fost găsită de către organele de urmărire penală.²⁶

Obiectele și înscrisurile vor fi ambalate corespunzător după care vor fi etichetate, sigilate și transportate în condiții de siguranță pentru evitarea distrugerii, degradării sau modificării însușirilor. În practică, a creat probleme ridicarea în vederea cercetărilor și conservarea componentelor sistemelor informatice care, datorită volumului și greutateii lor, nu pot fi întotdeauna ambalate și sigilate, situație în care s-a procedat la izolarea și sigilarea orificiilor de conectare ale acestora la sursa de energie și la alte componente de același tip.

Cât privește fixarea rezultatelor cercetării locului faptei, procesul-verbal trebuie întocmit imediat după terminarea activității propriu-zise, de preferință în același loc. Excepție fac locurile publice sau care prezintă alte particularități care fac imposibilă întocmirea imediată a procesului-verbal (factori climatici sau de mediu).²⁷

În asemenea situații, actul de finalizare a cercetării va fi întocmit într-un alt loc corespunzător din vecinătatea locului faptei sau la sediul parchetului, pe baza însemnărilor efectuate în timpul cercetării locului faptei și cu respectarea tuturor cerințelor procedurale. Atunci când cercetarea are ca obiect spații extinse sau locuri diferite ori presupune genuri diferite de activități, se recurge la etapizarea acțiunilor și la descrierea lor în mod paralel și pe măsura desfășurării acestora

Procesul-verbal trebuie să descrie în mod cronologic, precis și amănunțit, toate activitățile și toate constatările efectuate, într-un stil obiectiv, concis, sobru și accesibil. Pentru completarea informațiilor de la locul faptei vor fi întocmite, de preferință la scară, schițe și desene ale locului faptei sau ale unor obiecte; schițele vor fi semnate de toate persoanele participante și despre acestea se va face mențiune în procesul-verbal. De asemenea, în cuprinsul procesului-verbal trebuie consemnate declarațiile persoanelor cercetate, inclusiv ale denunțătorului, insistându-se asupra relatărilor și explicațiilor care, prin prisma rezultatelor cercetării locului faptei, au relevanță directă privind elementele constitutive ale infracțiunilor de spălarea banilor.

²⁵ Gh. Mocuța, *Metodologia investigării infracțiunilor de spălare a banilor*, Editura Noul Orfeu, 2004, pag. 178.

²⁶ Gh. Mocuța, *op. cit.*, pag. 283.

²⁷ I. Mircea, *Criminalistica*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998, pag. 237.

Este preferabil ca întregul proces de investigare a locului faptei să fie filmat cu ajutorul camerei video, atât pentru că ulterior înregistrarea poate furniza elemente probatorii suplimentare cât și pentru că poate constitui în sine un mijloc de probă sau chiar o dovadă procedurală, care atestă respectarea cerințelor procesual penale.

În fapt, pe măsura derulării cercetării, obiectele și urmele găsite, precum și aspectele constatate sunt descrise detaliat prin voce în timp ce sunt filmate, astfel încât înregistrarea video constituie o extensie și o redare în imagini a conținutului procesului-verbal. Aspectele constatate la fața locului vor face obiectul unei planșe fotografice care, împreună cu casetele video sau suportii electronici conținând imagini, se atașează la procesul-verbal.²⁸

Persoanele participante vor fi întrebate dacă au obiecții sau observații privind desfășurarea cercetării sau cele consemnate în procesul-verbal, iar în caz afirmativ, aceste observații vor fi menționate, încercându-se pe loc eliminarea sau îndreptarea aspectelor necorespunzătoare care au fost sesizate.

În final, este necesară poziționarea foarte exactă în timp atât a momentului începerii și terminării cercetării, cât și al desfășurării principalelor etape ale activităților precum și precizarea numărului total de pagini al procesului-verbal.

²⁸ V. Stoica, *op.cit.*, pag. 302.

Referințe bibliografice

- Aionițoaie Constantin, Bercheșan Vasile, Butoi Tudorel, Emilian Stancu et alii, *Tratat de tactică criminalistică*, Editura Carpați, Craiova, 1992
- Amza Tudor, *Criminalitatea informatică*, Editura Lumina Lex, București, 2003
- Bercheșan Vasile, *Cercetarea penală. Îndrumar complet de cercetare penală*, Editura Icar, București, 2001
- Cârjan Lazăr, *Tratat de criminalistică*, Editura PinguinBook, București, 2005
- Ciopraga Aurel, Iacobuță Ioan, *Criminalistica*, Editura Chemarea, Iași, 1997
- Lăpăduși Vasile, *Rolul și contribuția probelor criminalistice și medico-legale în stabilirea adevărului*, Editura Luceafărul, 2005
- Mateuț Gheorghită, *Tratat de procedură penală, Partea generală, vol. I*, Editura C.H. Beck, București, 2007
- Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998
- Mocuța Gheorghe, *Metodologia investigării infracțiunilor de spălare a banilor*, Editura Noul Orfeu, 2004
- Neagu Ion, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2008
- Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2007
- Theodoru Grigore, *Tratat de drept procesual penal*, Editura Hamangiu, București, 2007